

LOBSANG RAMPA

Roba tibetană

AVENTURILE UNUI CĂLĂTOR ÎN ASTRAL

Traducere din limba engleză:
MONICA MEDELEANU

EDITURA HERALD
București

Cuprins

CAPITOLUL I	5
CAPITOLUL II.....	18
CAPITOLUL III	31
CAPITOLUL IV	44
CAPITOLUL V.....	58
CAPITOLUL VI	70
CAPITOLUL VII.....	83
CAPITOLUL VIII.....	97
CAPITOLUL IX	112
CAPITOLUL X.....	125
CAPITOLUL XI	138
CAPITOLUL XII	150
CAPITOLUL XIII.....	164
CAPITOLUL XIV.....	183
CAPITOLUL XV	200

CAPITOLUL I

Umbre stranii fremătau înaintea privirii mele rătăcitoare, unduindu-se în fața mea asemenea unor năluci colorate dintr-o lume îndepărtată și plăcută. Apa pictată de soare se întindea liniștită aproape de chipul meu.

Am străpuns ușurel suprafața apei cu brațul, privind micile valuri leneșe provocate de mișcare. Am scrutat adâncimile uitându-mă pieziș. Da, piatra aceea mare, acolo trăia – și ieșea să mă salute! Mi-am lăsat degetele să alunece alene de-a lungul peștelui care acum stătea nemișcat; nemișcat, cu excepția mișcării ușoare a înotătoarelor, întrucât „luase pauză” între degetele mele.

El și cu mine eram prieteni vechi, veneam adesea și îi fărâmițam mâncare în apă înainte de a-i mângâia trupul. Ne bucuram de înțelegerea deplină care se ivește numai la cei ce nu se tem unul de altul. Pe vremea aceea nu știam nici măcar că peștii sunt comestibili! Buddhiștii nu iau viața și nici nu provoacă suferință altora.

Am tras adânc aer în piept și mi-am vârât fața sub luciul apei, nerăbdător să scrutez mai îndeaproape cealaltă lume. M-am simțit acolo ca un zeu care se uită în jos la o formă de viață foarte diferită. Ramuri înalte se unduiau

lin într-un curent nevăzut, vegetația acvatică robustă stătea dreaptă asemenea copacilor imenși ai unei păduri. O dâră de nisip se întindea cotit ca un șarpe și era tivită cu o plantă de un verde pal, care arăta ca o peluză bine întreținută.

Pești puțini și micuți, cu multe culori și capete mari scânteiau și fâșneau printre plante în căutare continuă de hrană și distracție. Un melc de apă enorm s-a coborât pe muchia unei mari pietre cenușii, ca să-și poată îndeplini sarcina de curățare a nisipului.

Însă plămânii mei explodau; soarele fierbinte al amiezii îmi ardea ceafa, iar pietrele dure de pe țărm îmi intrau în carne. Aruncând o ultimă privire în jur, m-am ridicat în genunchi și am tras adânc în piept aerul înmiresmat. Aici, în lumea mea, lucrurile erau foarte diferite de lumea liniștită pe care o studiasem. Aici era rumoare, tumult și multă alergătură încoace și încolo. Clătinându-mă puțin din pricina unei răni la piciorul stâng care nu se vindecase încă, am stat și m-am odihnit sprijinindu-mă cu spatele de un copac bătrân care îmi plăcea mult și am privit în jurul meu.

Norbu Linga era o vâlvătaie de culoare, îmbinând verdele viu al sălciilor, roșul aprins și auriul Templului Insulei și albastrul foarte închis al cerului accentuat de albul pur al norilor lănoși care veneau întrecându-se peste munții din India. Apele liniștite ale lacului reflectau și intensificau culorile și creau un aer de irealitate, în timp ce o adiere răătăitoare fremăta apa și făcea ca imaginea să se legene și să se umbrească. Totul era aici pașnic, tăcut și, totuși, chiar dincolo de zid, din câte am putut să văd, lucrurile stăteau cu totul altfel.

Călugări îmbrăcați în straie roșietice umblau pe-acolo cu pași mari, ducând la spălat mormane de haine. Alții ședeau pe vine pe malul râului spumos și răsuceau și învârteau hainele, în așa fel încât să fie bine pătrunse de apă. Capete rase luceau în lumina soarelui și, pe măsură ce orele treceau, se înroșeau treptat de la soare. Mici discipoli, primiți de curând în lamaserie, săreau pe-acolo plini de frenezie, după ce își frecaseră veșmintele cu pie-

tre mari și netede, ca să arate mai vechi, mai uzate și să dea astfel impresia că cel care le purta era discipol de mai multă vreme!

Din când în când, razele strălucitoare ale soarelui erau reflectate de veșmintele aurii ale unui lama august care călătorea între Potala și Pargo Kaling. Mulți dintre ei aveau o înfățișare rigidă, de bărbați care îmbătrâniseră în serviciul Templului. Alții, puțini la număr, erau într-adevăr tineri, unii dintre ei fiind Încarnări Recunoscut, în timp ce alții progresaseră și înaintaseră prin propriul merit.

Cei care umblau în toate părțile, arătând foarte ageri și sălbatici, erau supraveghetorii, bărbați înalți din provincia Kham, care erau însărcinați cu menținerea disciplinei. Drepti și voinici, purtau toiege imense ca semn al funcției lor. Nu erau intelectuali, ci oameni plini de forță și cinstiți, fiind aleși numai pentru aceasta. Unul dintre ei s-a apropiat și s-a încruntat întrebător la mine. Recunoscându-mă până la urmă, s-a îndepărtat cu pași mari în căutarea unor nelegiuți demni de atenția sa.

În spatele meu se afla turnul mare al Potalei – „Casa Zeului” – care se înălța spre cer, unul dintre cele mai glorioase lucrări ale omului. Stânca cu multe nuanțe lucea blând și trimitea reflexe de diferite nuanțe care alunecau peste apele calme. Printr-un joc al luminii schimbătoare, figurile cioplite și colorate de la bază păreau pline de viață, lumina făcându-le să se lege și să se miște ca un grup de oameni însuflețiți de o discuție. Raze mari de lumină galbenă, reflectată de pe Mormintele de Aur aflate pe acoperișul Potalei, se răspândeau și formau dâre vii de apă pe firidele mai întunecate ale muntelui.

Un zgomot surd, ivit dintr-o dată, și scârțâitul lemnului care se încovoia m-au făcut să mă întorc la această nouă sursă de atracție. O pasăre bătrână, cenușie și năpârlită poposisese în copacul din spatele meu. Fixându-mă cu niște ochi ca mărgelele, a zis „craa!” și s-a mișcat brusc, așa încât s-a răsucit cu spatele către mine. Și-a întins aripile în toată lungimea lor și a bătut cu putere din ele, în

timp ce trimitea un „crrr” nedorit în direcția mea cu o forță și o precizie uimitoare. Doar printr-o săritură disperată în lături am scăpat de la a fi o țintă. Pasărea s-a întors pentru a mă înfrunta din nou și a zis „craa, craa!”, înainte de a înceta să îmi mai acorde atenție în favoarea unui obiect mai interesant din altă parte.

Pe aripile vântului blând au venit sunetele slabe ale unui grup de negustori din India și mugetele iacilor care protestau la încercările de a-i zori ale celor care îi mânau, scârțâitul astmatic și hârâiala pielii vechi și uscate a harnașamentului, tropăitul și târșăitul multor picioare și sunetul muzical al pietricelelor care era rostogolite în lături de caravană. Am putut să văd curând animalele îngrămădite și împovărate cu baloturi exotice. Coarne mari care se înălțau deasupra sprâncenelor zburlite, ridicarea și căderea provocate de mersul lor încet și neobosit. Negustorii, unii cu turbane, unii cu căciuli vechi de blană, alții cu pălării de postav bătut.

„Pomană, pomană pentru dragostea Zeului”, strigau cerșetorii. „Ah!”, urlau, când negustorii treceau mai departe nesimțitori, „mama ta este o vacă care s-a împreunat cu un porc, sămânța ta este a lui Sheitan, surorile tale sunt vândute în piață!”.

Mirosuri ciudate îmi ajungeau la nări, făcându-mă să trag adânc aer în piept, iar apoi să strănut zdravăn. Condimente din inima Indiei, bucăți de ceai din China, țărână străveche scuturată de poverile duse de iaci, toate îmi presărau drumul. Sunetul clopoțeilor iacilor, discuția puternică a negustorilor și imprecățiile cerșetorilor se pierdeau în depărtare. Nu peste mult timp, doamnele din Lhasa aveau să primească oaspeți bogați. Curând, proprietarii de prăvălii se vor tocmi pentru prețurile cerute de negustori; se vor vedea sprâncene ridicate și se vor auzi glasuri ridicate la creșterea inexplicabilă a prețurilor. Curând, va trebui să mă întorc la Potala.

Atenția îmi era distrasă. Priveam alene călugării când își făceau abluțiunile, dintre care doi erau gata-gata să se încaiere, pentru că unul amenințase că stropește cu apă.

Supraveghetorii s-au îndreptat repede într-acolo, a urmat o îmbulzeală și cei doi călugări pedepsiți au fost îndepărtați degrabă, aflându-se fiecare în strânsoarea de fier a „Paznicilor Păcii”.

Dar ce era aceasta? Am aruncat o privire, cercetând tufișurile. Doi ochișori strălucitori se uitau neliniștiți la mine de la nivelul pământului. Două urechiușe gri erau îndreptate intenționat în direcția mea. Un trup micuț era gata să fâșnească, dacă aș fi făcut o mișcare greșită. Un șoricel cenușiu cântărea posibilitatea de a trece printre mine și lac în drumul său spre casă. În timp ce îl priveam, a fâșnit înainte, nedezipindu-și nicio clipă privirea de la mine. A fost cam neatent; neuitându-se pe unde merge, s-a repezit cu capul înainte într-o ramură căzută și, cu un chițait ascuțit de groază, a săltat un picior în aer. A sărit prost, prea într-o parte. În timp ce cobora, a călcat greșit și a căzut în lac. Bietul animăluț nu făcea nicio mișcare și era în pericol să fie înșfăcat de un pește, când am intrat în apă până la genunchi și l-am scos afară.

Uscându-l plin de grijă cu poala hainei, am înaintat cu greu până la țărnișă și am pus micul ghem tremurând pe pământ. Doar o umbră neclară – și a dispărut în mica vizuină, recunoscător fără îndoială că scăpase de pericol. Deasupra mea, bătrâna pasăre a scos un „craa!” în derâdere și s-a ridicat în văzduh cu efort, bătând zgomotos din aripi în direcția Lhasei.

În direcția Lhasei? Aceasta mi-a amintit că trebuia să mă îndrept spre Potala! Călugării se aplecau peste zidul Norbu Linga, cercetând dacă se uscaseră lucrurile spălate. Totul trebuia scrutat cu atenție înainte de a fi ridicat; Frațele Mic Cărbușul putea să se plimbe liniștit printre haine căci nu exista pericolul să fie înfășurat odată cu acestea – un act care îl face pe un preot buddhist să se înfioare și să pălească.

Dacă se întâmpla ca un mic vierme să se adăpostească de soare sub rufeale unui mare lama, atunci micul vierme trebuia pus în siguranță, așa încât destinul său să nu fie schimbat de om. Călugării se aplecau peste tot, uitân-

du-se cu atenție și răsuflând ușurați când micile creaturi erau salvate una după alta de la o moarte sigură.

Treptat, stivele de rufe spălate creșteau, pe măsură ce totul era strâns pentru a fi luat în Potala. Mici discipoli se clătinau pe-acolo sub greutatea rufelor proaspăt spălate; nici nu se putea vedea sub ceea ce cărau. Apoi, se auzea o exclamație, când un mic camarad călca sprinten și trimitea toate hainele în zbor către pământul plin de praf sau chiar în noroiul de pe malul râului.

Vibrația și bubuitul cochiliilor și sunetul marilor trompete ajungeau până pe acoperiș. Sunete vibrante îți făceau auzit ecoul în munții îndepărtați, așa încât uneori, când erau condiții prielnice, vibrațiile se auzeau ca una singură și îți băteau în piept minute întregi. Apoi, brusc, totul se calma, se făcea atât de liniște, încât puteai auzi bătaia inimii cuiva.

Am părăsit umbra copacului prietenos și mi-am făcut drum printr-o gaură din gard. Picioarele îmi tremurau; cu ceva timp înainte suportasem o arsură gravă la piciorul stâng – nu se vindecase bine – iar apoi îmi fracturasem ambele picioare când o mare rafală de vânt mă ridicase de pe acoperișul Potalei și mă aruncase pe coasta muntelui. Așa că am mers șchiopătând și, pentru scurt timp, am fost scutit de la a-mi îndeplini îndatoririle gospodărești. Bucuria mea a fost compensată de faptul că a trebuit să studiez mai mult, „pentru ca datoria să fie plătită”, după cum am fost înștiințat. Astăzi – în ziua spălatului rufelor – am fost liber să hoinăresc și să mă odihnesc în Norbu Linga.

Nu aveam cale de întoarcere pe la intrarea principală, pe unde treceau toții lamașii de rang înalt și conducătorii mănăstirilor. Nu mai aveam să urc treptele cu greutate, cum făceam de obicei, numărând „nouăzeci și opt, nouăzeci și nouă, o sută, o sută unu”. Stăteam la marginea drumului, în timp ce lamașii, călugării și pelerinii treceau pe acolo. A urmat o pauză, când am reușit să traversez drumul șchiopătând și am intrat în tufișuri. Trăgând de mine de-a lungul coastei abrupte a muntelui, mi-am făcut

ascensiunea pe deasupra Satului Sho și am urmat calea dintre Curtea de Justiție și Potala.

Drumul era neregulat, dar frumos datorită abundenței de plante mici de stâncă. Aerul se răcea și picioarele bătătorite începeau să mă doară într-un mod insuportabil. Mi-am strâns haina veche și zdrențuită pe mine și m-am așezat pe o piatră potrivită, ca să-mi pot regăsi puterea și avântul. În direcția Lhasei puteam să văd mici focuri scânteietoare – negustorii preferaseră să își așeze tabăra în aer liber, cum fac adesea indienii, mai degrabă decât să stea la unul dintre hanuri. Mai departe, pe partea dreaptă, am putut să văd râul strălucitor cum pleca în marea lui călătorie spre golful Bengal.

„Miaau, miaau”, s-a auzit un glas profund și grav, iar un cap greu și îmblănit m-a împuns în genunchi. „Miaau, miaau!”. Am răspuns cu căldură. O umbră mișcătoare și un motan mare și negru s-a așezat la picioarele mele și și-a împins botul în mine.

„Respectabile Pis-Pis!”, am zis prin blana deasă, „mă năpădești cu atențiile tale”. Mi-am pus cu blândețe mâinile pe ceafa lui și l-am tras puțin îndărăt, ca să mă pot uita la el. Ochi mari, albaștri, ușor încrucișați se uitau țință la mine.

Respectabilul Pis-Pis era un prieten vechi și de preț. Ne cuibăream adesea împreună sub vreun tufiș care ne oferea adăpost și stăteam de vorbă despre fricile, dezamăgirile și toate greutățile vieții noastre grele, tare grele. Acum își arăta atenția „împletindu-se” pe mine, deschizându-și și închizându-și etichetele mari, în timp ce torcea din ce în ce mai tare. Am stat împreună o vreme, iar apoi, tot împreună, am hotărât că este timpul să plecăm.

Cum înaintam cu greu în sus, poticnindu-mă din pricina durerii din picioarele vătămate, respectabilul Pis-Pis mi-a luat-o înainte, ținându-și bățos coada în sus. Se afunda în câte un tufiș, iar apoi, când căpătam avans, țâșnea de-acolo și se agăța jucăuș de roba mea fluturândă. „Hei!”, am strigat eu, „nu se cuvine conducătorului Pazei Nestematei Pisicii să se poarte astfel”. Ca răspuns, și-a lăsat urechile

pe spate și s-a repezit în roba mea; odată ajunsă pe umărul meu, a sărit în lături într-un tufiș.

Îmi plăcea să văd pisicile noastre. Le foloseam ca paznici, fiindcă o siameză antrenată cum trebuie este mai feroasă decât un câine.

Ele se odihneau, aparent adormite, lângă Obiectele Sacre. Dacă pelerinii încercau să pună mâna pe ele sau să fure, pisicile acestea – întotdeauna perechi – îl prindeau și îl țineau amenințându-i gâtul. Erau feroce, totuși puteam face orice cu ele și, fiind telepate, puteam discuta cu ele fără nicio dificultate.

Am ajuns la intrarea lăaturalnică. Respectabilul Pis-Pis era deja acolo, scoțând energic așchii mari dintr-un stâlp de lemn de lângă ușa. Când am tras zăvorul, a împins ușa cu capul lui puternic și a dispărut în întunericul fumuriu. L-am urmat, mergând mult mai încet.

Aceasta era locuința mea temporară. Rănile de la picioare erau așa de rele încât fusesem trimis de la Chakpori la Potala. Când am intrat în coridor, a început să îmi miroasă ca „acasă”. Mireasma de tămâie, atotprezentă, aromele diferite în funcție de momentul și scopul pentru care se arseseră. Mirosul stătut, acru și înțepător de la untul de iac pe care îl foloseam pentru lămpi, pentru încălzirea micilor articole cum sunt ceainicele, sau pentru sculptură în timpul zilelor mai reci. Amintirea dăinuia. Oricât de mult frecam (și nu frecam puțin!), tămâia era mereu acolo, pătrunzând totul. Un miros mai puțin plăcut era cel al balișii de iac care era folosită, când se usca, pentru încălzirea camerelor celor bătrâni și infirmi. Acum însă m-am poticnit, mergând pe coridor pe lângă lămpile pâlpâitoare care făceau coridoarele întunecoase încă și mai întunecate.

Mai era un „parfum” prezent în toate lamaseriile, „un parfum” atât de familiar încât nu putea fi remarcat dacă foamea nu îți ascutea toate simțurile. Tsampa! Mirosul de orz copt, mirosul pachetelor de ceai chinezesc, mirosul de unt încins. Amestecați-le și rezultatul este inevitabil: veșnica tsampa. Unii tibetani nu au gustat niciodată altceva în afară de tsampa; ei se nasc în gustul de tsampa

și tot tsampa este ultima mâncare pe care o gustă. Tsampa este mâncare, băutură și consolare. Ea asigură susținerea în timpul celei mai grele munci manuale și hrana pentru creier. Dar, așa cum am crezut întotdeauna, slăbește interesul sexual și, astfel, Tibetul nu are nicio dificultate în a sta în celibat, un tărâm al călugărilor, cu o rată a natalității în scădere.

Foamea îmi ascuțise simțurile și astfel am putut să apreciez aroma de orz copt, unt încins și ceai chinezesc! Am mers greoi de-a lungul coridorului și am luat-o la stânga când mireasma a devenit mai puternică. Aici, la marile cazane de aramă, călugării-bucătari turnau orz copt și pisat în ceaiul care clocotea. Cineva tăia câțiva funți de unt de iac și îi arunca acolo, altcineva desfăcea un sac de sare care fusese adus de oamenii din triburile Lacurilor din Ținutul de Sus. Un alt călugăr amesteca și agita totul laolaltă cu o lingură lungă. Cazanul clocotea și spumea și bucăți de rămurele din calupul de ceai se ridicau la suprafață, ca să fie înlăturate de călugărul cu lingura.

Baliga de iac care ardea sub cazan răspândea o duhoare înțepătoare și nori, mulți nori de funingine neagră. Locul era acoperit în întregime, iar fețele negre, asudate ale călugărilor-bucătari ar fi putut fi cele ale unor entități din vreun iad adânc. Călugărul cu lingura răzuia des untul plutitor din cazan și îl arunca în foc. Se auzea o sfârâială, se făcea o flamă și o nouă duhoare!

„Ah, Lobsang!” strigă un călugăr peste zdrăgăneală și larmă. „Ai venit să mănânci, nu-i așa? Descurcă-te, băiete, descurcă-te singur!”

Mi-am luat din robă mica traistă de piele în care noi, călugării, păstram provizia de orz pentru o zi. Scuturând-o de praf, am umplut-o pe toată cu orz proaspăt pisat și copt. Mi-am scos vasul din partea din față a robei și m-am uitat la el cu atenție. Era cam soios, prinsese o crustă. Am luat o mână de nisip din lada din fața peretelui mai îndepărtat și mi-am frecat vasul. M-a ajutat să-mi curăț și mâinile! Până la urmă am fost mulțumit de starea sa. Dar mai trebuia să fac ceva; traista mea de ceai era

goală sau, mai degrabă, tot ce mai conținea acum erau bețișoare, fărâme de nisip și alte gunoaie care se găsesc întotdeauna în ceai. De data aceasta, am întors traista pe dos și am lăsat firimiturile să cadă singure. Aducând traista înapoi la starea ei firească, am luat un mai și am lovit cea mai apropiată bucată de ceai, până am obținut un bulgăre potrivit.

Acum era rândul meu; mi-am luat încă o dată vasul – vasul meu proaspăt curățat – și l-am ținut întins. Un călugăr a luat o lingură și mi-a izbit castronul, umplându-l ochi cu tsampa. M-am retras cu recunoștință într-un colț, m-am așezat pe un sac și mi-am mâncat porția. În timp ce mâncam, mă uitam în jurul meu. Bucătăria era plină de obișnuitele „ploșnițe”, leneși care zăceau pe acolo flecărind, povestind ultima bârfă, adăugând o fărâamă la zvonurile abia auzite. „Da, lama Tenching merge la mănăstirea Gardul Trandafirului. A zis că a avut o cearță cu Venerabilul Abate. Prietenul meu a auzit tot ce a spus...»”.

Oamenii au multe noțiuni ciudate despre lamaserii sau mănăstiri. Se crede că acești călugări își petrec întreaga zi în rugăciune, contemplare sau meditație – „privind cu bunătate și spunând numai lucruri bune”. O lamaserie este un loc în care, oficial, oameni cu preocupări religioase se adună cu scopul de a venera și contempla, pentru ca spiritul să poată fi purificat. Oficial! Neoficial, o robă nu face un călugăr. Într-o comunitate de mai multe mii de oameni, trebuie să existe cei care se ocupă de treburile gospodărești, de repararea și întreținerea clădirii. Alții au grijă de socoteli, supraveghează clasele inferioare; predau, predică. Destul! O lamaserie poate fi un oraș mare populat în exclusivitate de bărbați. Muncitorii vor fi clasa cea mai de jos a călugărilor și nu vor arăta niciun interes pentru aspectul „religios”, ci doar se vor preface că au. Unii călugări nu au fost niciodată în Templu decât ca să curețe podeaua!

O mare lamaserie va avea un loc de venerare, școli, infirmerie, depozite, bucătării, aziluri, închisori și aproape orice se găsește într-un oraș „laic”. Principala diferență

este că într-o lamaserie toți și toate sunt masculine și – aparent – toată lumea este devotată „instruirii religioase și acțiunii”. Lamaseriile au muncitorii lor zeloși și „trântorii” bine-intenționați și neîndemânatici. Lamaseriile mai mari sunt orașe cu multe clădiri și parcuri răspândite pe o suprafață întinsă, uneori întreaga comunitate fiind încercuită de un zid înalt. Alte lamaserii sunt mici, neavând mai mult de o sută de călugări, care locuiesc cu toții într-o singură clădire. În unele zone îndepărtate, o lamaserie foarte mică nu are mai mult de zece membri. Astfel, ei rânduiesc de la zece la zece mii pe cei înalți și pe cei scunzi, pe cei grași și pe cei slabi, pe cei buni și pe cei răi, pe cei leneși și pe cei harnici. Este la fel ca într-o comunitate din afară, nu mai rău și adesea nu mult mai bine, cu excepția faptului că disciplina monastică poate fi aproape militară – totul depinde de abatele care este la conducere. El poate fi un bărbat bun, atent sau poate fi un tiran.

Mi-am înăbușit un căscat și am ieșit pe coridor. Mi-a atras atenția un foșnet venit din firidele cămării; am avut timp să văd o coadă neagră dispărând între sacii de piele plini cu grăunțe. Pisicile „păzeau” grăunțele și, în același timp, își prindeau masa (șoareci). Am văzut în vârful unui sac o pisică mulțumită curățându-și mustățile și zâmbind satisfăcută.

Au sunat trompetele, reverberând prin coridoarele răsunătoare și sunând apoi din nou. M-am întors și am străbătut drumul către Templul Interior în sunetul produs de târșăirea a numeroase sandale și de lipăiala picioarelor goale. Înăuntru era întunericul adânc al înserării, cu umbre purpurii alunecând peste podea și îmbrăcând coloanele cu abanos. Marginile ferestrelor erau tivite cu aur de soarele care își întindea degetele și oferea o ultimă mângâiere blândă casei noastre. Nori involburați de tămâie rătăceau pe-acolo și, când îi găurea o rază de lumină, arătau ca o mie de firicele de praf în culori vii, aproape înzestrate cu viață.

Călugări, lama și discipoli umili intrau înăuntru și își ocupau locurile pe podea, adăugând fiecare propria pată

de culoare, pentru a fi reflectată în aer – robele aurii pe care le purtau lamașii din Potala, șofranul și roșul altora, maroul închis al călugărilor și hainele decolorate de soare ale celor care munceau de obicei afară. Stăteau cu toții în rânduri, în poziția convenită. Fiindcă rănilor grave de la picior mă împiedicau să stau cum era prescris, eu am fost alungat într-o poziție din spate, unde eram ascuns de o coloană acoperită de fum, ca să „nu stric tipicul”.

M-am uitat în jurul meu, văzând toți băieții, bărbații și înțelepții foarte bătrâni care își îndeplineau devoțiunile fiecare potrivit nivelului său de înțelegere. M-am gândit la mama mea, mama care nu mi-a zis nici măcar „la revedere”, când am plecat de acasă – ce mult timp mi se părea că a trecut! – ca să intru în lamaseria Chakpori. Bărbați, cu toții bărbați! Știam numai despre bărbați. Cum erau femeile? Știam că în unele părți ale Tibetului existau mănăstiri în care călugări și călugărițele locuiau împreună, se căsătoreau și își întemeiau familii.

Tămâia făcea vâlătuci, slujba era în desfășurare, iar fumul se zărea în întuneric, eliberat de lămpile de unt pâlpâitoare și de tămâia ușor lucitoare. Bărbați! Era drept pentru bărbați să trăiască singuri, să nu se întovărășească deloc cu femeile? Cum erau femeile – în orice caz, gândeau la fel ca noi? Din câte știam, sporovăiau numai despre modă, coafură și lucruri prostesti ca acestea. Arătau ca niște sperietori îngrozitoare, cu toate lucrurile pe care și le puneau pe fețe.

Slujba s-a încheiat, iar eu am urcat chinuit pe picioarele tremurânde și m-am așezat cu spatele la coloană, așa încât să nu fiu răsturnat de primul val. În cele din urmă, am intrat în coridor și m-am îndreptat spre dormitor.

Un vânt rece sufla prin ferestrele deschise, venind direct dinspre Himalaya. Stelele străluceau cu putere și răceală în aerul limpede al nopții. De la o fereastră aflată sub mine, un glas tremurător recita:

„Acesta este Adevărul Nobil cu privire la originea suferinței. Este setea neostoită care duce la înnoirea devenirilor...”

Mâine, mi-am amintit, și poate câteva zile după aceea, urma să luăm lecții speciale despre buddhism de la unul dintre marii Maeștri indieni. Buddhismul lamaist s-a îndepărtat de liniile strict ortodoxe ale „buddhismului indian” într-o mare măsură, la fel cum credința creștină a avut diferite forme precum quakerii sau catolicii. Era, totuși, un ceas înaintat din noapte și am plecat de lângă fereastra înghețată. În jurul meu discipolii adormiseră. Unii sforăiau, câțiva se zvârcoleau neliniștiți gândindu-se, probabil, la „acasă”, așa cum mă gândisem și eu cu puțin timp înainte. Câteva suflete curajoase încercau să practice postura lamaistă „corectă” de dormit – a dormi drept, în poziția Lotus. Nu aveam paturi, bineînțeles, și nici saltele. Podeaua ne era și masă, și pat.

Mi-am scos roba, tremurând în aerul rece al nopții, după care m-am înfășurat cu pătura pe care toți tibetanii o cară ca un sul aruncat peste umăr și prins în talie. Lăsându-mă cu prudență pe podea, în cazul în care m-ar fi lăsat picioarele trădătoare, mi-am pus roba făcută sul sub cap, în chip de pernă, și m-am lăsat în voia somnului.